

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Hana Tomiczková

Výtvarný projekt v MŠ

Olomouc 2020

vedoucí práce: Mgr. Monika Dokoupilová

Prohlašuji, že jsem bakalářský projekt vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Českém Těšíně dne 20.5.2020

Hana Tomiczková

Poděkování

Děkuji Mgr. Monice Dokoupilové za trpělivost, vstřícnost a ochotu. Děkuji také své rodině za podporu při psaní.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA A VÝTVARNÉ ČINNOSTI.....	7
2 VÝTVARNÝ PROJEV V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	10
2.1 Charakteristika dětského výtvarného projevu.....	10
2.2 Přehled stadií vývoje.....	11
2.3 Typické znaky dětského výtvarného projevu	12
3 PROJEKTOVÁ METODA	13
3.1 Výtvarně projektové metody v posledních třiceti letech	13
3.2 Příprava a řešení výtvarných projektů	14
4 VÝTVARNÉ TECHNIKY	15
4.1 Kresba	15
4.1.1 Kreslicí nástroje a materiály	16
4.2 Grafika	18
4.2.1 Grafické techniky.....	18
4.2.2 Techniky vhodné pro děti.....	20
4.2.3 Grafické nástroje.....	21
4.3 Malba.....	21
4.3.1 Malířské techniky.....	22
4.3.2 Malířské techniky vhodné pro děti.....	22
4.3.3 Netradiční postupy v malbě.....	24
4.4 Modelování	25
4.4.1 Materiály vhodné pro modelování s dětmi	26
4.4.2 Neklasické materiály vhodné pro modelování s dětmi	28
5 VÝTVARNÝ PROJEKT	29
5.1 Cíl projektu.....	29
5.2 Doba trvání projektu	29
5.3 Charakteristika mateřské školy.....	29
6 PRAKTICKÁ ČÁST.....	31
6.1 Lidské tělo.....	31
6.2 Na louce.....	33
6.3 Luční květiny	35
6.4 Domácí zvířata.....	38
6.5 Zvířátka v lese	41
ZÁVĚR.....	44
REFERENČNÍ SEZNAM	45

SEZNAM OBRAZOVÉ DOKUMENTACE 47

ÚVOD

Výtvarná tvorba je pro děti důležitá, prostřednictvím tvorby vyjadřují své pocity, nálady, postoje nebo názory na určitou věc. Děti vyjadřují samy sebe, každé dítě je osobnost a každý svůj výtvar dokáže ztvárnit podle sebe. Každé z dětí může zadaný úkol uchopit jinak, každé má jinou představivost a každé dítě v určitém úkolu může vidět něco jiného. Pro jednoho je zadaný úkol jednoduchý, pro druhého složitý. Někdo má k vytváření blíže a jiný ne. Proto se na děti při jejich zpracování nemůžeme zlobit. Měli bychom děti v určité činnosti podpořit, nechat projevit jejich spontánnost, neopravovat je, nenapomínat, příliš jim do toho nezasahovat, ale naopak je pochválit, povzbudit při jejich práci. Dětské tvoření je obrazem jejich duše, citění, vnímání. Děti pomocí svých výtvarů mohou ukázat jaké doopravdy jsou. Díky kresbě můžeme u dětí poznat sociální zázemí, prostředí, ve kterém žijí, jestli jsou děti v rodině šťastné nebo citově strádají. Můžeme to poznat i na barevnosti obrázku, velikosti.

Výtvarná činnost může být pro děti nejen radostná, ale i stresující. Je třeba jim vysvětlit a ukázat, že není důležité, aby byly při tvoření nejlepší, ale aby tvořily ze srdce, s radostí, s láskou. Aby při práci byly spokojené, veselé, ne smutné, vzteklé. A že každý jejich výtvar je originál, který vytvořily samy a kterého si ceníme, protože se snažily vytvořit to nejlepší co umí.

Bakalářský projekt se zaměřuje na výtvarné techniky, pomůcky, materiály a postupy a jejich využití v běžném životě. Cílem bakalářského projektu je seznámit děti s výtvarnými technikami a jejich použitím v praxi. V první kapitole se zaměřuji na výtvarnou výchovu, výtvarné činnosti, definuji, co je to výchova, rozdíl mezi výtvarnou výchovou a výtvarnými činnostmi, prostředky realizace výtvarné výchovy. Druhá kapitola se zabývá předškolním věkem a kresbou dětí v tomto věku. Třetí kapitola je zaměřená na projektovou metodu. Čtvrtá kapitola se zabývá výtvarnými technikami, pomůcky a materiály, který při tvorbě používáme. Pátá kapitola popisuje výtvarný projekt, kde bude probíhat, jakými tématy se budeme zabývat, pro koho je určen. Šestá kapitola se zaměřuje na setkání s dětmi, kde se seznamujeme s určitými výtvarnými technikami. Setkání s dětmi jsou rozděleny na tyto témata: Lidské tělo, Na louce, Luční květiny, Domácí zvířata, Zvířátka v lese.

1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA A VÝTVARNÉ ČINNOSTI

Termín výtvarná výchova se v RVP PV již dnes nepoužívá, ve vzdělávání je výtvarná výchova předmět na základních školách a gymnáziích. V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání se vyskytuje termín výtvarné činnosti. Učitelky používají oba termíny. Výtvarná výchova a výtvarná činnost nemají stejný význam, liší se ve svém obsahu.

(Hazuková 2011)

Výchova

Výchova je proces působení vychovávajícího na vychovávaného, který vědomě směřuje k určitým cílům. Výchova je uskutečňována pomocí obsahu (učiva), úkolů, instrumentů apod.

(Hazuková 2011)

Termín výtvarná má dva významy:

1. **Význam technický** – výtvarná výchova využívá speciální prostředky (vizuálně – haptické prostředky), působící na zrak a hmat.
2. **Význam hodnotící** - vypovídá o zvláštní, slovy obtížně definovatelné vlastnosti předmětů či jevů a o jejich kvalitě.

(Hazuková 2011)

Výtvarná výchova

Podle Hazukové (2011) je výtvarná výchova i v mateřské škole *procesem záměrného působení na dítě speciálními prostředky a plní své obecně vzdělávací i speciální funkce*. Výtvarná výchova má své cíle, obsahy, učivo, prostředky a systém.

Výtvarné činnosti

Výtvarné činnosti jsou součástí obsahu výtvarné výchovy a prostředkem výtvarné výchovy. Hazuková (2011) zmiňuje, že činnosti, které nazýváme ve vzdělávání výtvarnými činnostmi, jsou *vlastně činnosti s výtvarnými prostředky*. Výtvarná výchova má prostředky výtvarné a didaktické.

Cíl a obsah výtvarné výchovy je osvojování *prostředků výtvarného vyjádření, jejich zkoumání, poznávání a používání v činnostech, jež směřuje k porozumění jejich významům, popř. i jejich tvorbě.* (Hazuková 2011)

Prostředky realizace výtvarné výchovy

Výtvarné a didaktické prostředky se podílejí na realizaci výtvarných činností, pokud jsou v souladu umožňují osvojování učiva a směřování ke stanoveným cílům. (Hazuková 2011)

Výtvarné prostředky jsou speciální materiální i nemateriální prostředky, se kterými pracujeme při výtvarné tvorbě, výtvarném vnímání aj.

K výtvarným prostředkům (tj. prostředkům výtvarně výchovných aktivit) patří:

- *výtvarné vyjadřovací prostředky – výtvarné elementy, jejich vztahy, symboly a procesy tvorby;*
- *realizační prostředky materiálně-technické povahy - techniky, instrumenty, materiály a dovednosti zacházet s nimi*
- *funkce výtvarných elementů a technik ve vlastním vyjádření*
- *odborná výtvarná terminologie.*

(Hazuková 2011)

Didaktické prostředky

Hazuková (2011) se zmiňuje, že didaktické prostředky jsou *prostředky, které učitelce umožňují obecně pedagogické rozhodování ve vzájemném působení učitelka – děti.*

Mezi didaktické prostředky realizace výtvarně výchovných aktivit patří:

1. Plánování výtvarné činnosti:

- **myšlenkové „mapy“** – písemné zaznamenání všeho, co nás napadne k danému tématu, co souvisí s námětem
- **myšlenkové „modely“** – přípravy, realizace výtvarných činností (všechno co musí učitelky promyslet, vymyslet, organizace výtvarných činností,.....)
- **odborná didaktická terminologie** – termíny a pojmy, které souvisí s pedagogickým rozhodováním

- **vzdělávací kontexty** – provázanost výtvarně vzdělávacích činností s dalšími oblastmi
- **didaktické principy a metody**
- **veškeré motivační prostředky** (různé druhy motivace např. zajímavé výtvarné techniky, básničky, pohádky, písničky, apod.)
- **výtvarné úkoly, náměty**
- **myšlenkové „rozložení“ výtvarného úkolu na dílčí úkoly a problémy.**

2. Realizace výtvarné činnosti

- metodické postupy
- organizační formy a organizace.

3. Závěr výtvarné činnosti s dětmi

- hodnocení výtvarné činnosti dětí (např. podle „kvality“ výkonu, shrnutím poznatků, aj.)
- hodnotící (sebe)reflexe učitelky a následné korekce její příští činnosti.

(Hazuková 2011)

2 VÝTVARNÝ PROJEV V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Podle Krejčířové a Langmeiera (2006) se jako předškolní věk v širším pojetí označuje období od narození až po vstup do školy. V užším pojetí je předškolní věk „*věkem mateřské školy*“, ale protože hodně dětí do MŠ nechodí, nemůžeme na něj pohlížet jen z tohoto hlediska. Rodina dává dítěti zázemí, ze kterého dítě čerpá své poznatky a učí se základům, které bude potřebovat ve svém životě. Tyto základní znalosti, pak dále rozvíjí v mateřské škole.

2.1 Charakteristika dětského výtvarného projevu

Dětský výtvarný projev učí dívat se na svět z té lepší stránky...Poskytuje vitální energii a dokonce skrytou moudrost...Dítě přichází z hlubin přírody, z procesů vznikání života...Výtvarný projev má též seberegulativní povahu, je to výpověď duše.

(Stehlíková Babyrádová 2014)

Dítě již ve třech letech dokáže zachytit na první pohled jednoduchou situaci, která má hlubší význam a vypovídá o tom, že se dítě dokáže vcítit do podstaty povahy věcí, dějů, osob. Pro dítě je snazší vyjádřit se graficky než něco složitě popisovat.

(Stehlíková Babyrádová 2014)

Vývoj dětské kresby je ovlivněn mnoha okolnostmi. Když poskytneme dítěti vhodné podmínky a podněty pro jeho výtvarnou činnost, jeho dispozice k tvorbě se rozvíjí. Již u ročního batolete můžeme sledovat jeho první výtvarné pokusy (bezobsažné čmáranice). Když už dítě umí uchopit tužku (pastelku, dřívko), začne přirozeně čmárat celou paží. Se zájmem sleduje pohyby ruky a vznikající výtvar (čáry, zátrhy aj.). Pro první kresebné pokusy je vhodná velká plocha papíru (balicí) a měkký materiál (pastely, křídly aj.).

Dvouleté dítě spojuje čmáranici s vlastní představou, kterou pojmenuje (maminka, tatínek, míč apod.). Často původní název i několikrát změní. Při kresbě již vyžaduje naši pozornost a popisuje co kreslí. Na kreslení už mu stačí menší formát papíru (A3), voskové nebo olejové pastely, tužka, pastelka apod. V dětské čmáranici se začínají objevovat spojené oválné tvary, podobné trojúhelníku a čtverci a čáry, které se naučí vést různým směrem i měnit jejich délku. Začneme z jejich kreseb rozpoznávat označovaný

předmět. Dítě začíná kreslit tzv. hlavonožce, což je postava, která má velkou hlavu, kde jsou naznačeny oči, ústa a z hlavy vedou přikreslené čáry, které představují nohy. Dítě již může malovat temperovou nebo vodovou barvou, tuší, fixy apod.

Čím je dítě starší, tak si více uvědomuje, že to, co jej obklopuje je možné zobrazit a vytváří si pro určité věci a jevy grafické znaky (jednoduché podoby). Kreslí to, co o předmětech a jevech ví, co ho zajímá, co právě prožívá. Dětská kresba je obrazem dětské představy o věcech. Nezobrazuje skutečné věci. Děti kreslí hlavně postavu, dům, zvířata apod. Postupně se z hlavonožce stává paňák. Děti přidávají postavě další rozlišovací znaky (sukně, korále, vousy, pohlaví), přikreslují i předměty, které s danou situací souvisejí (hřeben, deštník). Později vyjádří typ postavy (princezna, robot) a duševní stav (smích, pláč, apod.). (Nedvědová, Zatloukalová 2000)

Kresba dítěti pomáhá pochopit a zvládnout určité situace. Ukazuje, jaký má názor na svět, zobrazuje realitu, jak ji vnímá dítě. Vyjadřuje jeho výtvarný projev, a proto bychom neměli dítěti do kresby příliš zasahovat. Dítě je třeba k práci povzbuzovat, motivovat, např.: vyprávěním, četbou pohádky, hrou apod, protože se nedokáže dlouho soustředit. Je důležité, aby rodiče brali výtvořiny dětí vážně, protože to, co je pro rodiče nepochopitelné, může mít pro dítě velký význam. Děti mají velkou fantazii, kterou někdy nedokážou výtvarně vyjádřit. (Vágnerová 2012)

2.2 Přehled stadií vývoje

Fáze čáranic (2,5 – 3 roky) – jsou odrazem psychomotoriky, nevznikají z představ dítěte. První grafické projevy dítěte – dítě pohybuje paží, sleduje ji, vezme tužku a přenesou pohyb na papír. Zpočátku tyto grafické stopy pro dítě nic neznamenaají, postupně v nich začne hledat významy. *Tento proces je vlastně procesem pozvolné signifikace – označování věci grafickým znakem.*

Fáze zobrazování opakovaných tvarů – Děti opakují stále stejné oblíbené tvary a dávají jim stejný význam. Dítě si všímá toho, co kreslí a pak nakreslené náhodně pojmenovává. Určité tvary mu začnou připomínat známé věci a figury. Tvary, které se dítěti líbí, slovně označuje a opakuje. Dítě často mění svůj postoj k nakreslenému výtvořině, jednou pojmenuje obrázek tak, jindy zase jinak.

Fáze symbolizace a ideoplasticismu – je to jedna z nejdůležitějších a nejpozoruhodnějších fází dětského výtvarného projevu. Ideoplasticismus je zobrazování skutečnosti, kde není vyjadřována vnější podoba předmětů figur a dějů. Ty jsou zachycovány abstraktně jednoduchými liniemi, geometrickými tvary, barevnými skvrnami a šrafurou. Například vyjádření chůze figury (hranaté tělo, oválná hlava a dlouhé linie – nohy, paže).

Fáze vizualizace a raného poetického fyzioplasticismu – děti se snaží zachytit věci, figury a děje tak, jak je vidí, aby se co nejvíce podobaly skutečnosti. Tuto skutečnost nedokáže zachytit (styl se nazývá poetický fyzioplasticismus). Je to znázornění, kde děti odporují určité optické vlastnosti předmětů a figur a ty pak nakreslí jako deformované tvary. V této fázi je výtvarný projev výjimečný a bezprostřední.

(Stehlíková Babyrádová 2014)

2.3 Typické znaky dětského výtvarného projevu

Rentgenové zobrazování – děti kreslí to, co v skutečnosti není vidět, např. dům s odkrytým interiérem, těhotnou maminku) Děti kreslí to co ve skutečnosti není vidět, ale v pravdivém reálném světě to tak je.

Nadsázka - barevná, tvarová, proporční – vzniká podle toho s jakými city nebo zaujetím děti přistupují k danému motivu (pokud děti mají motiv rády, podle toho jejich kresba vypadá – barvy jsou výrazné, čím je motiv pro ně důležitější, tím je větší, apod.)

Úspornost kresebných gest – u všech dětí v počátcích vývoje kresby. Nejmladší děti mají kresby co nejjednodušší, tzv. úsporné.

R – princip – užívání pravého úhlu (komín u střechy, napojování končetin,.....)

Grafoidismus – klonění kresby, ve směru budoucího písma

Automatismus – děti kreslí stále stejné jednoduché tvary, které dokážou zvládnout.

Nepravý ornament – děti zdobí své kresby ornamenty, které nemají zvláštní význam.

Rytmus, opakování, symetrie – je to přirozený princip dětských výtvarů, souvisí s tělesnými fakty člověka (tep, symetrie hlavy a těla)

(Šobáňová 2006)

3 PROJEKTOVÁ METODA

Projekt je dlouhodobá, plánovaná a organizovaná činnost vedoucí k daným výsledkům, je to realizace určitého úmyslu. Projektová metoda propojuje školu se životem, vede děti k samostatnosti a tvořivosti při řešení problémů. (Šobáňová 2006)

Podle Exlera (2015) jsou výtvarné projekty *rozsáhlejší celky s promyšlenou stavbou úloh a vyznačují se náročnějším myšlenkovým obsahem a tvůrčím přístupem pedagoga i žáků. Jde o určitý způsob zvolené cesty, která umožňuje plnění výchovně-vzdělávacích cílů, kdy učitel a jeho žáci zkoumají a rozvíjejí základní myšlenku a problém zvolené učební látky. Důraz se klade na svobodné vyjádření žáka při vlastním přístupu k tématu.*

Výtvarné projekty mají hodně společného s výtvarnými řadami. (Exler 2015) Šobáňová (2006) se zmiňuje, že výtvarný projekt se liší od výtvarné řady tím, že je dlouhodobý, téma se rozvíjí v různých rovinách a etapách. Výtvarné řady jsou tvořeny kratšími celky, rozvíjející zvolný námět. Práce s výtvarnou řadou většinou předchází realizaci projektu, protože je jednodušší než projekt. Zpočátku se získávají zkušenosti, které rozvíjejí tvořivé aktivity s využitím nepřeborných možností. Později se úkoly rozšiřují a vznikají náročnější projektové celky. Pokud dané téma děti zajímá, začnou o něm více přemýšlet, hrát si, spolupracovat a experimentovat s výtvarnými technikami. (Exler 2015)

3.1 Výtvarně projektové metody v posledních třiceti letech

Projektová metoda má kořeny ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století. Tehdejší přístup nedovoloval užívat projektového vyučování ve výtvarné výchově. Obrat přineslo až uplatňování výtvarných řad, které vzniklo z potřeby výtvarně tvořivých pedagogů, kteří hledali etické postoje k okolnímu světu. (Exler 2015) Výtvarně projektová metoda se u nás začala uplatňovat hlavně na lidových školách umění. (Šobáňová 2006) Zde byla dobrá vybavenost ateliérů, učitelé byli odborně připraveni a děti projevovaly zájem o výtvarné aktivity. K průkopníkům výtvarně projektové metody řadíme Igora Zhoře, Karlu Cikánovou, Jiřího Davida a Martu Pohnerovou. Během posledních let se rozšiřují myšlenky projektového vyučování do praxe a dochází k prezentaci dětských výtvarných prací (soutěže, výstavy aj.). Jsou pořádány odborné

semináře, které napomáhají rozvoji a přijímání tvůrčích nápadů, které rozšiřují poznání výtvarných pedagogů. Devadesátá léta se vyznačují tím, že dochází k obratu k umění ve výtvarné výchově. K výtvarníkům, kteří se přiklánějí k obratu k umění ve výtvarné výchově patří H. Babyrádová, P. Šamšula, J. Slavík a P. Wawrosz, (Exler 2015)

3.2 Příprava a řešení výtvarných projektů

Rozsah a organizace projektu souvisí se vzdělávacím procesem, který by měl respektovat didaktické aspekty, které se uplatňují při přípravě, průběhu a závěru projektu. Jeden z nejdůležitějších momentů se objevuje při vymýšlení námětů. Je nutné dodržet, aby jednotlivé náměty vždy obsahovaly myšlenkovou linii a odpovídaly celkovému pojetí projektu, věku dětí a jejich rozumovým a výtvarným schopnostem a možnostem. Rozsah projektu není příliš podstatný, důležitý je způsob vedení a přístup pedagoga k výtvarnému problému. Někteří učitelé mohou projekt realizovat několik měsíců, jiní mohou projekt realizovat rok nebo i déle. (Exler 2015)

Děti ve svém výtvarném projektu mohou používat informace a jiné podněty z různých oblastí lidské činnosti, např. biologie, umění apod. což vede k poznání smyslovému, rozumovému i duchovnímu. (Šobánková 2006) Mohou se svobodně výtvarně vyjadřovat, v projektu mají společné téma, které má určitou myšlenkovou linii, ale může se různě upravovat a doplňovat v průběhu práce. Je důležité, že se děti spolupodílí na tvorbě projektu, pedagog je seznamuje se svými náměty a představami. Děti tak mohou zvolit svůj způsob vyjadřování a přijít s novými myšlenkami a nápady. Povídají si s pedagogem, a vyměňují si své poznatky. (Exler 2015) Pedagog musí umět reagovat na podněty dětí, musí umět odpovídat na jejich otázky, pomoci jim, aby vše dokázali sami. Musí umět řešit situace při kolísajícím zájmu dětí o projekt. Zdařilost výtvarného projektu záleží na osobnosti pedagoga, protože celý projekt vede, volí způsoby, kterými vede své děti a nese za ně odpovědnost. (Šobánková 2006)

Tvořivý přístup je důležitý, protože může zabraňovat nezájmu dětí. Přínosem je seřazení výtvarných prací do celku, kde vznikají nové myšlenkové vazby a děti si tak připomenou společné chvíle prožité při tvorbě. Projektové metody pozitivně ovlivňují výchovně-vzdělávací proces. Pedagog, který používá tyto metody se stává pro děti atraktivnější a to, co jim předává je pro ně srozumitelnější, a prohlubuje se tak vztah mezi učitelem a žákem. (Exler 2015)

4 VÝTVARNÉ TECHNIKY

4.1 Kresba

Kresba je jedna z nejstarších výtvarných projevů člověka a jedna z nejčastěji využívaných technik v pedagogické praxi. Málokdy hrála kresba samostatnou úlohu. V minulosti byla spíše pomocný prostředek pro další výtvarné techniky. Je základem každé výtvarné činnosti. (Valachová 2014) Rusek (1984) zmiňuje, že se kresba prolíná i všemi ostatními technikami . malba, grafika, modelování.

Podle Ruska (1984) je kresba *výtvarný projev, založený na vztahu linií – nebo i jiných kreslených stop – a ploch, což jsou v jejím případě hlavní výrazové prostředky.* Kresba je zobrazení pomocí linií a jiných kresebných stop, jako jsou body, rozpité, ryté linie, skvrny, apod. Linie je základní vyjadřovací prostředek kresby. Kresba je většinou jednobarevná. Trojrozměrný svět převádí do dvojrozměrné plochy. Kresebná linie může být jako tenká vlasová čára nebo silná stopa. Tvar předmětu, objem, hmotu i strukturu můžeme vyjádřit pomocí kresby. (Valachová 2014)

Mezi výrazové prostředky kresby patří linie a ostatní kresebné stopy (tečky, zádrhy, kaňky, skvrny, stopy, vrypy aj.), světlo, někdy i barva. V širším pojetí je prostředkem formát kresby. Svůj význam má i prázdná plocha uvnitř formátu. Důležité je i jaký druh a charakter materiálu na kreslení používáme (suchý, mastný, drsný, sametový apod.). Nejčastěji kreslíme na papír. (Rusek, 1984)

Námět:

Ruce často ukazují při zobrazení postavy její duševní rozpoložení. Ruka je symbolem lidské činnosti, vynalézavosti, ale i ničivé síly. Povíme si s dětmi o tom, jak jsou ruce důležité. Zkusíme si dát ruce do kapes a představíme si, že je nemáme. Za chvíli budeme potřebovat pomoc, budeme prosit, aby nám někdo dal napít, obul boty apod. Povíme si s dětmi o důležitosti palce. Podíváme se na svoji levou dlaň, říká se, že na ní máme čáru života, srdce aj. Malým dětem ruce mohou sloužit jako hračka. Dlaň může být miskou, pomoc prstů se může proměnit v proplétaný koš. Pomocí rukou si můžeme zahrát stínové divadlo.

Oživlá loutka

Technika: kresba

Pomůcky: výkresy, fixy

Motivace: Vyrobíme si loutku pomocí svých rukou.

Postup:

Děti položí ruku na papír, druhou rukou ji obtáhnou. Pomocí prstů, které sloužily jako šablony potom dotvoří „tělo“ loutky. Obrázek vybarví fixy pomocí drobných smyček. (Cikánová 1992)

4.1.1 Kreslicí nástroje a materiály

Mezi nejstarší kresebné nástroje patří přírodní materiály například hlinka, křída, uhel apod. Později se psalo tyčinkami z kovů (olověnou tyčinkou, stříbrnými a zlatými pisátky,.....). Mezi nejstarší kresebné nástroje patří také třtinové pero, které nahradilo pero z ptačího brku, z rákosu. Kreslilo se tuší, další tekutina, která se ke kresbě využívala bylo bistro (saze, které jsou rozpuštěné ve vodě s tužidlem) a sépie (získaná z mořské sépie). V 18. století se začalo kreslit tužkou. (Nedvědová, Zatloukalová 2000)

Nástroje a materiály, které můžeme používat při kresbě:

Tužky - ke kresbě nejčastěji používáme tužky, které mají měkké tuhy, označené č. 1, B – 6B. Tužky jsou dřevěné (tuhy jsou zasazené ve dřevě) nebo jako krejony. Tužky, které jsou takto označené, zanechávají tmavší stopu.

Uhel - je měkký kreslířský materiál, snadno se stírá, uhel používáme ke kresbě větších formátů. Úhlem kreslíme lehce, jelikož reaguje citlivě na tlak ruky. Po dokreslení obrázku musíme obrázek zafixovat, aby se uhel nerozmazal. Obrázek nastříkáme fixativem, který můžeme koupit v obchodě s výtvarnými potřebami nebo v papírnictví. Uhel může být přírodní nebo lisovaný (umělý). Přírodní uhel vzniká spalováním větviček bez přístupu vzduchu. Kreslí sytou stopu, nepovedené čáry opravujeme hadříkem nebo plastickou gumou. Lisovaný (umělý) uhel se vyrábí z lisovaného uhelného prachu a pojidla. Uhel se rozmazává, zanechává černou stopu, nepovedené čáry se špatně opravují.

Rudka - kresba rudkou je podobná kresbě uhlem. Rudka zanechává červenohnědou až světle červenou stopu.

Pastelky - děti v předškolním věku ke kresbě nejčastěji používají pastelky. Rodiče dávají pastelkám přednost, protože se děti při práci s nimi tolik nezašpiní. Pastelky se dají použít rychle, výhoda při kreslení pastelkami je, že před kreslením nejsou potřeba dlouhé přípravy.

Perokresba - kreslíme tvrdšími nebo měkčími ocelovými pery, rákosovými pery nebo husím brkem. Ke kresbě používáme inkoust, černé i barevné tuže, mořidla, akvarelové a temperové barvy. Každé pro zanechává jinou stopu, stopa může být tenká nebo silná. Obrázek nakreslený perem nejde opravovat ani gumovat. (Brožová, Peřinová 1994)

Pastely - jsou křehké, stírají se, po dokončení kresbu fixujeme nebo při práci namáčíme hrot pastelu do mléka nebo do vody s příměsí lepidla. Můžeme kombinovat s mastnými pastely, tušemi, inkousty, mořidly, vodovými barvami. Voskové pastely se nestírají, jsou mastné.

(Nedvědová, Zatloukalová 2000)

Kresba dřívkem - kreslit můžeme i pomocí dřívka, musí být seříznuté, aby mělo hrot. Nad hrotem se musí udělat několik příčných zářezů. Dřívko zanechává někdy silnou a někdy slabou stopu.

Štětec - Štětcem můžeme malovat i v plochách. Používáme především vlasové kulaté štětce s ostrou špičkou. Štětec po použití vypláchneme vodou.

Fix - Fix je trubička, ve které je plstěný hrot se zásobníkem tekutiny. Fixy zanechávají stejnou stopu, fixy se dají použít rychle jako pastelky, nepotřebujeme před kreslením žádné dlouhé přípravy. Obrázky nakreslené fixem, na světle blednou. S fixy se dobře kreslí náčrty. (Brožová, Peřinová 1994)

Tuše, mořidla, barvy, inkousty - při kresbě často používáme černou tuš, skriptol nebo barevné tuše. Barevné tuše jsou průsvitné a nejdou po zaschnutí smýt. Inkousty zasychají pomalu a dají se rozmývat vodou. Mořidla jsou prášková a mají velkou škálu odstínů. (Nedvědová, Zatloukalová 2000)

4.2 Grafika

Podle Brožové a Peřinové (1994) je grafika výtvarná oblast, ve které nebude konečným cílem samotná kresba, ale bude inspirací jejího vzniku. Výsledek práce bude tisk nebo otisk.

Podle Nedvědové a Zatloukalové (2000) *grafika původně znamenala umění psaní, kresby a dokonce i malby*. Později se grafika označovala jako postupy, které lze podle obrazové předlohy (kresba, malba, text) rozmnožit. Valachová (2014) se zmiňuje, že grafika znamená možnost reprodukce, tisk z matric, který umožňuje rozmnožování písemné nebo obrazové předlohy.

Podle Roeselové (1996) je hlavním znakem grafiky *rozmnožování výtvarné práce, které využívá postupů tisku z výšky, z hloubky nebo z plochy*.

Grafika se dělí na reprodukční a uměleckou. Cílem reprodukční grafiky je tisk předlohy, kterou grafici sami nenavrhují (tisknou knihy, časopisy, apod.). Cílem umělecké grafiky je tisk předlohy, kterou si výtvarník sám vytvoří. Dělíme ji na užitou a volnou. Užitá grafika má konkrétní účel, kdy umělec vytváří knižní ilustrace, návrhy na plakáty, aj., které se pak tisknou v tiskárně. Různé využití užité grafiky, např. ilustrace (ve které umělec vyjadřuje své pocity), plakát (cílem je přilákat pozornost lidí), poštovní známky, bankovky, obaly na zboží, značky (které jsou používány ve veřejných prostorách), piktogramy. Volná grafika má podobný účel, jako závěsná malba nebo plastika. (Brožová, Peřinová 1994)

4.2.1 Grafické techniky

Základem grafiky zůstávají techniky klasické, které dělíme podle toho, jak se otiskne barva tlakem z desky na papír. (Brožová, Peřinová 1994) Používání grafických technik vyžaduje citový, výtvarný i rozumový přístup. Grafika děti obohacuje o jiný způsob uvažování. Dítě dokáže pochopit a samo zvládnout různé techniky, ale grafické techniky se samo nenaučí. Děti se musí seznámit s principy tisku, zapamatovat si závazné kroky, které vedou k osvojení grafických postupů. (Roeselová 1996)

Pro tvorbu grafických klasických technik, potřebujeme grafickou vybavenou dílnu, ale některé techniky se dají provádět i v improvizovaných podmínkách. Děti předškolního věku zvládnou např. otisky různých předmětů a struktur, frotáž a gumotisk. Mají rády zajímavé a neobvyklé pracovní postupy grafických technik, díky kterým

si mohou vyrobit např. přání, novoročenku apod. Aby se děti seznámily s technikami tisku, motivujeme je k vyrábění tiskátek, otiskování přírodnin apod. Zajímavé otisky, které vytvoří si pak mohou dotvářet např. kresbou. Postupně jim ukazujeme i další možnosti grafických technik (tisk z koláže, i s technikou linorytu).

(Nedvědová Zatloukalová 2000)

Tisk z výšky

Je jedna z nejstarších tiskařských technik. Tiskařská technika, kde se speciálními rydly nebo nožíky do desky z dřeva nebo linolea vyrývá námět. V lisu se otiskují jen linie a plochy, které vystupují a jsou vyvýšené. Rýhy a plochy, které jsou vyryté a vyhloubené, jsou na otisku bílé. Patří zde dřevořez, dřevoryt, linoryt. (Brožová, Peřinová 1994)

Linoryt

Patří mezi tisk z výšky. Tuší, bílou barvou nebo fixem nakreslíme návrh na desku. Pokud kresba nepřilne k povrchu, přetřeme desku zředěnou vrstvou tuše nebo temperové barvy. Rydly nebo nožíky vyrýváme kresbu. Obrázky vyrýváme pomocí žlábkových rydel, do desky korkového linolea, gumy nebo do jiné podlahové krytiny. (Brožová Peřinová 1994)

Tisk z hloubky

Do kovové desky se kyselinou vyrývá kresba a do ní se vtírá tiskařská barva. Při tisku z výšky je třeba větší tlak než pro otisknutí předlohy, a proto musíme použít tiskařský lis. Otiskují se čáry, body a plochy z hloubky. Otiskne se vyrytá nebo vyleptaná kresba. (Brožová, Peřinová 1994)

Tisk z plochy

Tisk vypadá tak, že kresba, která se provádí měkkým materiálem zpravidla na kamenné desce, je ve stejné rovině, nevystupuje ani nejde do hloubky jako místa, která jsou prázdná a netisknou se. Patří sem litografie - tisk z kamene. Při práci se používá mastná křída nebo mastná tekutina (speciální tuš nebo inkoust), kdy se kámen zaleptá kyselinou dusičnou, ta způsobí, že místa, která mají zůstat prázdná se nezabaví.

(Brožová Peřinová 1994)

Serigrafie

Serigrafie je nejmladší technika tisku, která se uplatňuje v umělecké grafice. Formu na tisk tvoří jemné síto upevněné na dřevěném nebo kovovém rámu. Síto má lakem nebo lepidlem zakrytá místa, která nemají tisknout. Barva se protlačuje páskem gumy nebo PVC nezalepenými místy přes síto. (Nedvědová, Zatloukalová 2000)

4.2.2 Techniky vhodné pro děti

Tisk z šablon

Tisk z šablon je lapidární a čitelný. Papírová šablona má mít jednoduchý tvar, pokud děti chtějí šablonu vybavit dekorem, dolepí dekor na matrici z kreslicího kartonu nebo ze silné folie. Seříznutým dřívkem můžou také kreslit do čerstvé barvy nebo z ní vytírat plochy, které netisknou. Tisk umožňuje umístit motiv promyšleně do formátu, použít barevné obměny, využít soutisk několika matric. Tisk z šablon bývá používán k podtisku pod jinou techniku a tímto nenáročným způsobem, poskytuje jinému grafickému postu barvu. Pro tisk je vhodné použít velké formáty papíru.

(Roeselová 1996)

Papírorýt

Je technika, kterou zvládnou již děti předškolního věku. Používá se zde papírová matrice, která je pokrytá zaschlou vrstvou laku. (Roeselová 1996) Do papírové matrice vyrýváme jehlou daný motiv. Do vyryté kresby vetřeme barvu a přebytečnou barvu látkou setřeme. Tiskneme stejně jako u linorytu. Pokud tiskneme v lisu, nemusíme znovu vtírat barvu před každým tiskem. Papírorýt můžeme ručně tisknout jenom z malých formátů (A6), protože k tisku potřebujeme větší tlak. (Nedvědová, Zatloukalová 2000)

Tisk z polystyrenové matrice

Jako matrici můžeme použít polystyrenový odpad z obalů. Do povrchu polystyrenové destičky zatlačováním a vpichováním (tužkou, špejlí, dřívkem) vytváříme jednoduchý motiv. Tiskneme ručně pomocí tiskařské, olejové nebo temperové barvy. (Nedvědová, Zatloukalová 2000)

4.2.3 Grafické nástroje

Mezi grafické nástroje patří tiskařské bary, které koupíme v tubách nebo plechovkách ve specializovaných prodejnách. Lněný olej, lněnou fermeš a terpentýn používáme na zředění barev. Další nástroje jsou tiskařský váleček, rydla a rycí jehly, ostrý nůž (skalpel,...), tiskařská kostka, pevná hladká podložka (sklo, linoleum, aj.), papíry tiskové, pomocné, zkušební, terpentýn (terpentýnový olej), hadříky, špejle, textilní tampón, houbička. (Nedvědová, Zatloukalová 2000)

4.3 Malba

Podle Nedvědové a Zatloukalové (2000) je malba *výtvarná technika, jejímž hlavním vyjadřovacím prostředkem je barva*. Základem malby je vytvoření obrazu z barevných skvrn a ploch. (Valachová 2014)

Jemelková (1984) se zmiňuje, že *malbu chápeme jako zobrazování skutečnosti a představ na ploše barvou. Zobrazování skutečnosti je barevné vyjádření zvolených objektů podle modelu. Zobrazování představ znamená citové nebo myšlenkové vyjádření barvou*.

Děti předškolního věku pomocí malby intuitivně ztvárňují emoce, vztahy, prožitky a skutečnosti světa. Nejraději používají k malbě své ruce, protože cítí barvy jako hmotu. Vztah k lokální barevnosti předurčuje typologická orientace dítěte, kdy se už u nejmladších dětí objevují při malbě různé přístupy k barvám, kterými se děti řídí i v pozdějším věku.

Symbolická volba barev je závislá na dvou typových inklinacích - dekorativní a extravertní. Dekorativně cítící žák používá barvy podle toho, co vidí ve skutečnosti (tráva je zelená, nebe je modré apod.). Děti s extravertními sklony používají barvy podle sebe, jak se jim líbí, často používají svoji oblíbenou barvu, zesvětlují nebo ztmavují tóny, tím nachází své malířské vyjadřování. (Roeselová 1996)

4.3.1 Malířské techniky

Základem barev, které se používají v malbě jsou pigmenty, které se smíchají s pojivem. Pigmenty se vyskytují buď v přírodě nebo se uměle vyrábí. Pojivo může být emulze, balzám, olej.....). Barvy můžeme rozdělit na akvarelové, temperové, olejové, barevné fermeže aj.

Malířské techniky můžeme rozdělit na suché a mokré techniky. Mezi suché materiály patří pastelky, voskové pastely apod. Mezi mokré materiály patří akvarel, kvaš, tempera, olej apod. (Nedvědová, Zatloukalová 2000)

4.3.2 Malířské techniky vhodné pro děti

Akvarel

Je technika, při které se maluje vodovými barvami. V minulosti se malovalo na pergamen, hedvábí, slonovinu, batist nebo na ruční papír. Malování vodovými barvami se používalo již ve starověkém Egyptě. Akvarelové barvy se vyrábí z jemných barevných pigmentů, mají jako pojidlo klovatinu, rybí kliš nebo glycerín. Při malbě akvarelem se nepoužívá běloba, protože ji nahrazuje bílý tón podkladu. Akvarelové barvy se nedají mísit tak jako temperové barvy.

Druhy vodových barev:

Knoflíkové vodové barvy – kvalita je průměrná. Barvy bývají kalné a některé odstíny se jen velmi málo liší. Je dobré volit sadu s největší nabídkou barev.

Anilinové barvy – jsou transparentní a jasné. Dobře se rozpouštějí s vodou. Pro malbu akvarelem jsou nejvhodnější.

Klasické akvarelové barvy – pro praxi v mateřské škole jsou finančně nedostupné. Dobře se rozpouští a mís.

Barvy krycí – použití jako u vodových barev bez běloby, s použitím malého množství běloby připomínají kvaš.

Pro malbu akvarelem jsou vhodné kulaté vlasové štětce, které pojmu dostatek vody. Velikost štětců volím podle formátu a druhu vodových barev. Malba může být na mokřím nebo suchém podkladu. Akvarel se může kombinovat s jinými technikami,

například kresba perem nebo dřívkem, kresba uhlím nebo rudkou, muchláž, frotáž, koláž. (Roeselová 1996)

Kvaš

Je malířská technika, technika se používala už ve středověku. Kvašové barvy se připravují z pigmentů a pojidel (klovatina, škrobový maz, kasein nebo kliš). Písne receptury, jak se míchají kvašové barvy jsou v odborné literatuře. Kvašové barvy se dají ředit vodou. (Nedvědová Zatloukalová 2000)

Tempera

Je to malířská technika, při které se maluje temperovými barvami. Technika se používala již ve starověkém Egyptě, antice. Temperové barvy se vyrábí z pigmentů, které smícháme s emulzí (směs oleje, vody, emulgátoru – vejce, kasein, kliš nebo škrob). Temperové barvy mají krycí schopnost, barvy se dají ředit vodou, barvy hodně zředěné vodou vytváří lazury. (Nedvědová, Zatloukalová 2000)

Barvy poskytují širokou škálu využití při míchání jejich odstínů a díky jejich barevnosti se s nimi lépe vyjadřují pocity, představy a barevnost světa. Temperové barvy se používají v tubách. V praxi jsou nejlepší sady, které obsahují nejdůležitější barvy, děti tak nemusí barvy míchat. Použití běloby v menším množství barevné tóny zjemňuje a ve větším zesvětluje. Důležitá je velikost, tvar a kvalita štětců. V praxi jsou vhodné štětce od čísla 6 po číslo 14. Velikost štětce je dobré volit podle velikosti formátu nebo zvolit menší. Při malbě temperami si děti obvykle motiv rozvrhují barvou a štětcem a pak na podmalbě pokračují. Temperové barvy se s jinými malířskými technikami často nekombinují. Výjimkou je malba pastelem do mokrého podkladu. Děti by se měly naučit vhodně s barvami zacházet, také by se měly naučit hledat vhodné barevné tóny a sladit je. (Roeselová 1996)

4.3.3 Netradiční postupy v malbě

Zrcadlové otisky

Papír přeložíme na půl, rozložíme ho, na jednu polovinu nanese barvy, papír přeložíme znova na stejném místě. Barvy se otisknou na druhou polovinu papíru, po rozevření se objeví na druhé polovině zrcadlový obtisk. Obrázek můžeme dokreslit tuží.

Zeleninová tiskátka

Vyrobíme si tiskátka z brambory nebo jablka. Rozkrojíme bramboru, motiv vydlabeme nebo odkrojíme brambor, aby motiv vystupoval nahoru. Tiskátko potřeme temperovou barvou a otiskneme.

Hra se škrobovou barvou

Uvaříme škrob, nasypeme do něj práškovou barvu. Na podkladový papír nanese štětcem škrobovou hmotu, do které budeme kreslit opačným koncem štětce, dřívkem, hřebenem apod. Jestliže chceme do škrobové hmoty malovat, natřeme řidší škrobovou hmotu na podkladový papír. Do škrobové hmoty nanese barvu, do vrstvy kreslíme kolíčkem, aj.

Rozfoukaná skvrna

Barevné skvrny, které vznikly na papíře barevnými tušemi nebo rozředěnými temperovými barvami rozfoukáváme slámkou (brčkem). Můžeme dokreslit černou tuší.

Technika negativní voskové stopy

Na kladívkovém papíře budeme kreslit svíčkou nebo bílým voskovým pastelem, kde chceme, aby zůstala bílá stopa. Obrázek přetřeme světlou vodovou barvou (žlutá). Po uschnutí, svíčkou překreslíme místa, která chceme, aby zůstala žlutá. Až obrázek zaschne, přetřeme barvou tmavší. Pokračujeme, až budeme obrázek přetírat nejtmaší barvou. Děti v předškolním věku mohou obrázek nakreslit voskovkami, přetřít tmavší barvou.

Odkrývací technika tušové vrstvy na temperové malbě

Na kladívkový papír nakreslíme temperovými barvami jednoduchý motiv. Až obrázek zaschne, přetřeme jej černou tuší. Pod vodou vymyjeme zaschlou tuš z obrázku.

Po dokončení je negativní kresba zabarvena temperou. V místech, kde je méně barvy, se tuš vsákne do papíru, kresba je zašedlá.

Malba pod sklem

Je to tradiční lidová technika. Na sklo nanášíme olejové nebo temperové barvy, které při pohledu přes sklo, uvidíme jako první. Až po zaschnutí obrázku, nanášíme další barvy, další barevnou vrstvu. Po dokončení můžeme obrázek oblepit průhlednou izolepou a zavěsit. (Nedvědová, Zatloukalová 2000)

4.4 Modelování

Podle Roeselové (1996) malé děti často uchopují předměty, tisknou a zvedají je, vnímají jejich povrch a kvalitu – poddajnost či pevnost, chlad a teplo, tíhu nebo lehkost aj. V dospělosti je způsob života orientovaný na vizuálně, potlačuje se hmatové vnímání z okolí, ale schopnost prožívat hmatové vjemy nám zůstává. Citlivost dlaní a prstů nám umožňuje vnímat vlastnosti povrchu a objemů a využijeme ji při modelování a tvarování. Zpočátku dítě experimentuje s vlastnostmi materiálu a když začne materiál vědomě tvarovat nebo měnit, dochází k záměrnému plastickému projevu.

Modelování je vytváření plastických nebo prostorových děl prostřednictvím vlastních rukou a výtvarného materiálu. (Valachová 2014)

Podle Roeselové (1996) se modelování a jiné prostorové vyjadřování *zabývá výtvarným přepisem představ nebo vyjádřením skutečnosti.*

Námět:

Výroba sádrového odlitku

Technika: modelování

Pomůcky: plastelínová destička, sádra, makovice, kůra, mušle, polovina gumového míčku, lžíce

Motivace: Vyrobíme si odlitek sádry, ve kterém použije přírodní materiály.

Postup:

Na výrobu sádrového odlitku potřebujeme plastelínovou destičku, do které otiskneme motiv (mušle, kůra, makovice). Z plastelíny uděláme na okrajích destičky ohrádku,

dovnitř nalijeme sádku a necháme zatuhnout. Po zaschnutí plastelínu sloupneme a máme reliéf hotový.

Příprava sádky pro odlévání: Vodu nalijeme do poloviny gumového míčku a postupně přisypáváme sádku, dokud ji voda pohlcuje. Když na hladině vody zůstává kopeček sádky, promícháme sádku lžící, aby tam nebyly vzduchové bubliny, další sádku už nepřisypáváme. (Brožová, Peřinová 1994)

4.4.1 Materiály vhodné pro modelování s dětmi

Sochařská hlína

Pro modelování pomocí přidávání a ubírání hmoty je nejvhodnějším materiálem sochařská hlína. Děti zpracovávají hlínu přitlačováním k sobě až vytvoří tvar, který chtějí. Plastiku můžou různě otáčet, rukama nebo špachtlemi ji upravovat až výtvar dokončí podle své představy. Úpravu výšek způsobuje reliéfní způsob modelování. Pro předškolní děti je lehčí variantou reliéfu kachel. Děti prořezávají plochou desku nebo na ní modelují. Hotový kachel se dá vypálit v peci nebo se může použít jako slepá forma kterou můžeme vylít sádkou nebo umělou pryskyřicí.

Při práci s hlínou mají děti zažité nesprávné návyky, které získaly např. modelováním s plastelínou. Plastelínu děti koulejí v dlaních, vytváří válečky a kuličky, které slepují dohromady. Při tvorbě z hlíny se tyto tvary po uschnutí rozpadají. Děti rády tvoří rukama, ale měly by se naučit pracovat i s nástroji (špachtle, očka), protože pak dokážou lépe vytvarovat určitý objekt. Děti by při dokončování svého výtvaru neměly hlínu namáčet ani pracovat s mokřými rukama. Pokud hlínu namáčejí, výtvar je moc vyhlazený a ztrácí osobnostní rysy. (Roeselová 1996)

Nástroje, které používáme při práci se sochařskou hlínou jsou škrabka, dřevěné nože, očka, kovová škrabka, kovová struna s kolíčky, ostrý nůž, kuchyňský váleček, dřevěné laťky, pevná podložka, hrubší tkanina, sádková deska na sušení výrobku, lůh, šelak, smirkový papír, houbička, mořidlo na dřevo, pracovní oděv.

(Nedvědová, Zatloukalová 2000)

Sádra

Dalším z materiálů vhodných k modelování je sádra. Mokrý sádra se dá použít na modelování, kaširování nebo díky ní můžeme reprodukovat plastické povrchy. Nejčastěji používáme sádru na odlévání otisků a stop. Snadné je odlévání do modelované matrice z hlíny. Pokud chceme rozdělat sádru, je třeba dodržet určitý postup – sádru sypeme jemně do vody, až se vytvoří ostrůvky, které neklesají pod hladinu, lehce rukou promícháme a odléváme. Sádru rozděláváme v měkkých, nejlépe gumových nádobách. Tuhnutí sádry urychluje teplá voda nebo dlouhé míchání, přidáním klišu tuhnutí zpomalíme. (Roeselová 1996)

Nástroje a pomůcky, které používáme při výrobě sádrových odlitků jsou bílá modelářská sádra, polovina gumového míče, starší lžice ploché dřívko, naběračka, gumové rukavice, dlátko, struhák, pilník, škrabka, kuchyňský nůž, dřevěná nebo gumová palička, klouzek, šelak, líh, lihová a vodová mořidla na dřevo, hydrovosk.

(Nedvědová, Zatloukalová 2000)

Keramická hlína

Keramikou jsou nazvány výrobky vytvořené z keramické hlíny a vypálené v peci. Ze zpracované keramické hlíny vytváříme předměty, používáme tejně postupy, jaké jsme používali při modelování se sochařskou hlínou. (Nedvědová, Zatloukalová 2000)

Nejjednodušší způsob zdobení keramického výtvaru je vyrytí různými nástroji nebo otiskováním šňůrek aj. Děti mohou plochu zdobit různými nalepenými prvky nebo otisky přírodnin, předmětů. Děti mohou také ovlivnit barevnost střepu užitím barevných engob. Engoby jsou zbarvené hlinky, které nanese na výrobek. Glazování je zdobení glazurami vypáleného střepu. Na povrchu vytvoří glazury sklovitý povlak, dodají výrobku lesk, barevnost, impregnaci. Glazury můžeme koupit ve speciálních prodejnách. Je důležité nechat dítě glazovat samotné, aby byl výsledný výtvar osobitý. Musíme děti naučit, jak pracovat s hlínou. Nejdříve hlínu vytloukáme, aby se s hlínou lépe pracovalo a při vypalování nepraskala. Pak z ní můžeme tvořit plát, který tvarujeme a zdobíme. (Roeselová 1996)

4.4.2 Neklasické materiály vhodné pro modelování s dětmi

Plastelína

Plastelína je modelovací hmota, která je měkká, tvárná, má velkou přilnavost, používá se jako spojovací materiál. Pokud ji dlouho hněteme, lepí se na prsty i na podložku. Děti předškolního věku z ní rády modelují předměty, postavy apod. Starší děti používají plastelínu jako přípravný materiál k vytvoření reliéfních matric, k tvorbě plastelínorytu aj.

Modurit (modelit)

Je to bílá modelovací hmota. Hodí se na vytváření figurek a drobných předmětů. Hmota je málo tvárná, lepí se na prsty. Výrobky z moduritu vaříme ve vodě nebo pečeme v troubě. Upečené výrobky můžeme nabarvit vodovými barvami.

Vizovické těsto

Základ vizovického těsta je dokonale zpracované těsto bez hrudek. Těsto se připraví z hladké mouky, vody a octa. K tvarování těsta budeme potřebovat ostrý nožík, malé špičaté nůžky a váleček. Budeme vytvářet figurky, zvířátka aj. budeme je nařezávat a nastříhávat, zdobíme je vpichy nebo otisky a vtlačujeme do nich semena nebo koření (hřebíček, nové koření, apod.). Výrobky sušíme v rozehřáté troubě, získají zlatavý nádech.

Slané těsto

Slané těsto se připraví z jednoho hrnku hladké mouky, jednoho hrnku soli a vody. Těsto používáme pro modelování drobných reliéfů. Výrobky po ztvrdnutí získají „mramorový vzhled“.

Písek

Děti si rády hrají s pískem a vytváří z něho různé stavby. Pomocí písku můžeme vytvořit i reliéf a to tak, že písek smícháme s trochou klišu rozvařeného ve vodě. Hmotu nanese na lžící na podložku z pevného kartonu a po zaschnutí hmoty nabarvíme povrch temperovými barvami, které smícháme s latexem. (Nedvědová, Zatloukalová 2000))

5 VÝTVARNÝ PROJEKT

Projekt je zaměřen na výtvarné techniky (malba, kresba, grafika, modelování) a jejich užití v praxi. V projektu děti seznamují s jednotlivými výtvarnými technikami i pomůckami a materiálem, které k těmto technikám budeme potřebovat. Skládá se z pěti setkání. Jednotlivá setkání jsou zaměřená na určitá témata (Lidské tělo, Na Louce, Luční květiny, Domácí zvířata, Zvířátka v lese) a v každém setkání se zaměřuji na jinou výtvarnou techniku. Výtvarné činnosti předchází různé aktivity (pohybové, hudební a jiné), které jsou zaměřené k danému tématu a mají namotivovat děti k tvorbě. Projekt je pro určen dětem předškolního věku (2,5 – 5 let).

5.1 Cíl projektu

Seznámit děti s výtvarnými technikami, pomůckami, materiály, postupy a jejich využitím v praxi. Cílem je také naučit děti používat tyto výtvarné techniky, které mohou později uplatnit i ve svém životě. Pokud je určitá technika zaujme, mohou se jí v budoucnu více věnovat (výtvarný kroužek, keramika, modelování).

5.2 Doba trvání projektu

Výtvarný projekt budu uskutečňovat v mateřské škole 1x týdně po dobu jednoho měsíce. Celkem budu mít s dětmi 5 setkání. Setkání budou probíhat v rámci dopoledních aktivit. Při každém setkání seznámím děti s jinou výtvarnou technikou (kresba, malba, grafika, modelování). Postupně budu děti seznamovat s různými pomůckami, materiálem a postupy, které budeme při tvorbě používat.

5.3 Charakteristika mateřské školy

Výtvarný projekt se uskuteční v mateřské škole v Ropici. Mateřská škola se nachází na vesnici blízko budovy základní školy. Budova mateřské školy je rozdělena na dvě části, v jedné části je mateřská škola s polským jazykem vyučovacím a v druhé části je mateřská škola s českým jazykem vyučovacím. V české části mateřské školy je jen jedna třída. V této třídě budu uskutečňovat výtvarný projekt. Jsou zde děti ve věku 2,5 až 5 let a maximální počet je 24 dětí. V budově ZŠ je třída předškolních dětí. Výhodou mateřské školy je, že se nachází na vesnici. Paní učitelky tak mohou s dětmi trávit hodně času v přírodě (lesy, louky, pole). Nevýhodou mateřské školy je, že se z jedné strany

nachází hlavní silnice, která vede směrem na Třinec a je hodně frekventovaná. Při vstupu do budovy se nachází po levé straně šatna, kde se děti převlékají. Je zde jedna třída, herna, kancelář, jídelna s kuchyní a sociální zařízení. Vedle mateřské školy je velká zahrada, kde stojí zahradní altán, dvě klouzačky, pískoviště, různé prolézačky a chodník, kde děti mohou chodit bosky. Během roku jezdí děti na různé výlety, do divadla. Mezi další aktivity, které mateřská škola pořádá patří vánoční besídka, focení, zdravé odpoledne, den dětí, návštěva domova pro seniory, školku navštěvuje knihovnice z Třince, která dětem představí nějakou novou knihu, rozloučení s předškoláky. Každý pátek mají děti výpravy do přírody, kde se učí vztahu k přírodě, poznávají rostliny i stromy, hrají hry, stavějí domečky pro zvířátka apod. Vychází to z principů lesní mateřské školy.

Do činnosti mateřské školy jsou zapojeni také rodiče, kteří se podílí na organizaci akcí a aktivit pro děti. V mateřské škole jsou i děti se zdravotním postižením, kterým se učitelky snaží vytvořit optimální podmínky ke komunikaci s ostatními dětmi a pro rozvoj jejich osobnosti.

Paní učitelky jsou příjemné, mají několikaleté zkušenosti při práci s dětmi, organizují pro děti mnoho různých aktivit (besídky, karneval, divadlo, apod.). Učí děti navzájem si pomáhat, nebýt k sobě lhostejní, neubližovat si, mít se rádi, umět se správně chovat v určitých situacích. Připravují děti na vstup na základní školu.

6 PRAKTICKÁ ČÁST

6.1 Lidské tělo

Technika: Kresba

Příprava setkání:

V pohybové chvílce si zazpíváme písničku s ukazováním Hlava, ramena, kolena, palce. Jakmile se zpívá o hlavě, děti ukazují na hlavu, jakmile se zpívá o ramenou, děti ukazují na ramena, jak se zpívá o kolenou, děti ukazují na kolena apod. Po písničce následuje svačinka.

Po svačině si sedneme s dětmi do komunitního kruhu a budeme si povídat o částech lidského těla. Zeptám se dětí, jestli ví, jaké máme části těla a jaké kosti máme v těle. Zahrajeme si hru, ve které budu dětem jmenovat části těla a ony budou ukazovat na svém těle, kde se tyto části nachází.

Potom si připravím si dva velké archy papíru, na kterých budou nakreslené postavy. Na jedné postavě budou přilepené obrázky kostí, druhá postava bude prázdná. Nachystám si obrázky kostí. Rozdám dětem jednoduché obrázky kostí, které budou přikládat na člověka, podle toho, kam kosti patří. Dítě vezme kost, řekneme si, jak se daná kost jmenuje a přiloží ji na obrázek podle předlohy. Pak budu dětem ukazovat obrázky orgánů, děti zkusí povědět, jak se orgán jmenuje a zkusí ho přiložit na místo, kde orgán patří.

Potom dětem povím, jakou techniku (kresba) si vyzkoušíme, co za výtvarnou aktivitu budeme dělat, jaké pomůcky budeme potřebovat.

Obrys postavy

Technika: kresba (i malba)

Organizace: individuální (i skupinová)

Pomůcky: veliký arch balicího papíru, fix, vodové barvy a štětce, nůžky

Motivace: Obkreslíme si svoji postavu.

Postup: Rozložím arch balicího papíru na zem, dítě si na něj lehne a to tak, aby mělo ruce i nohy trochu roztažené, aby se daly obkreslit. Druhé dítě obkreslí fixem celou postavu, včetně vlasů, prstů a dalších detailů. Když je obrázek hotový, dítě může opatrně vstát a obrázek může dokončit. Postavu děti vybarví vodovými barvami. Jak obrázek zaschne, můžeme jej vystříhnout. (Kohlová, 1996)

Reflexe dětí: Aktivita děti moc bavila, navzájem se obkreslovaly. Vybarvování postavy bylo pro děti příliš náročné, protože obrázek byl moc velký, a trvalo, než jej vybarvily. Postavy se dětem povedly, i přes to, že je vybarvování příliš dlouho nebavilo. Hotové obrázky pověsily paní učitelky v šatnách.

Sebereflexe: Aktivita byla dobrá, ale trochu delší. Nápad s obkreslením postavy děti zaujal, aktivita se jim líbila. Tím, že byla postava tak velká (jako jsou děti ve skutečnosti), vybarvování pro ně bylo náročnější a zdlouhavé.

Obrázek 1: fotoarchiv autorky – Obrys postavy

Návrh dalších činností rozvíjejících tuto techniku:

Proudění krve v těle

Technika: kresba

Organizace: individuální

Pomůcky: veliký arch balicího papíru, fix, pastelky

Motivace: Nakreslíme si, jak proudí v těle krev.

Postup: Na zem položím veliký arch balicího papíru. Dítě si lehne na arch, druhé dítě fixem kamaráda obkreslí. Děti budou společně pastelkami dokreslovat, jak proudí krev, mohou znázornit, jak bouchá srdce, mohou znázornit svaly, cévy, orgány podle fantazie.

Jak funguje mozek

Technika: kresba

Organizace: individuální

Pomůcky: šablona obličeje, pastelky, výkresy, tuš

Motivace: Nakreslíme si, jak funguje mozek.

Postup: Děti obkreslí na výkres šablonu obličeje. V horní části hlavy nakreslí děti tuší mozek a různé záhyby a závity. Dokreslí pastelkami oči, pusy a vybarví pozadí.

6.2 Na louce

Technika: malba

Příprava setkání:

V pohybové chvílce si zahrajeme hru na motýlky. Na zem položím pěnové květiny, na kterých budou stát děti. Každé dítě má jinou barvu pěnové květiny, barva platí celou hru. Když řeknu, proletí se všichni zelení motýlci, tak všechny děti, co mají zelenou barvu se proběhnou po herně jako motýlci. Postupně budu jmenovat různé barvy, aby se vystřídal všechny děti. Pokud řeknu proletí se všichni motýlci, proběhnou se všechny děti najednou. Po ukončení hry následuje svačina.

Po svačině si sedneme s dětmi do komunitního kruhu. Zeptám se dětí, jestli ví, jaký hmyz žije na louce. Ukážu dětem obrázky broučků, berušky, mravence (i jiného hmyzu) a budeme si o těch zvířátkách povídat, jestli už někdy viděly broučky, berušky, mravence aj., čím se živí.

Naučíme se písničku Včelka. Zazpívám a zahraji na klavír dětem celou písničku najednou. Potom si zazpíváme s dětmi písničku po částech. Zazpívám první řádek, děti

to po mně zopakují. Zazpívám druhý řádek a opět děti zopakují po mně. Takhle si zazpíváme celou písničku po částech, nakonec si ji zazpíváme celou.

Povím dětem, jakou techniku budeme zkoušet, jaké aktivitě se budeme věnovat a jaké pomůcky budeme potřebovat.

Malování louky

Technika: malba

Organizace: skupinová a individuální

Pomůcky: temperové barvy, kelímek na vodu, štětce, velký arch papíru

Motivace: Namalujeme si svoji louku.

Postup: Připravím dětem papír, barvy a vysvětlím jim, co budeme dělat. Děti namalují trávu na velký formát papíru, potom každý sám namaluje do trávy broučka nebo jiný hmyz, který žije na louce (beruška, mravenec, apod.). Děti mohou nakreslit hmyz, který létá ve vzduchu (motýl, moucha, apod.)

Reflexe dětí: Aktivita děti bavila, některým klukům se nechtělo malovat, proto nemalovali broučky, ale malovali podle sebe. Některé děti broučky namalovaly moc hezky, obrázky byly promyšlené a kreativní.

Sebereflexe: Aktivita se mi povedla. Obrázky broučků byly moc hezké, děti se snažily malovat detaily, používaly veselé barvy a malování si docela užívaly.

Návrh dalších činností rozvíjejících tuto techniku:

Malování motýlka

Technika: malba

Organizace: individuální

Pomůcky: výkresy, šablona motýlka, vodové barvy, kelímek na vodu, nůžky, štětce

Motivace: Vyrobit si svého motýlka.

Postup: Děti obkreslí na výkres šablonu motýlka. Šablonu vystříhnou a vybarví motýlka vodovými barvami.

Abstraktní louka

Technika: Zapouštění barvy do navlhčeného podkladu (malba)

Organizace: individuální

Pomůcky: arch balicího papíru, vařený škrob, vodové barvy, štětce, kelímky, konvička s vodou, sklenice

Motivace: Namalujeme si louku podle své fantazie.

Postup: Plochu papíru natru hustým škrobem pomocí širokého štětce. Do mokré škrobové vrstvy děti malují vodovými barvami. Děti zapouštějí barvy a vytvoří tak abstraktní louku. Dřívkem, obráceným štětcem nebo hřebenem mohou děti vyškrabovat škrobovou vrstvu a vytvářet tak louku podle svých představ (plnou broučků, květin aj.). (Jakoubková et al. 1988)

6.3 Luční květiny

Technika: tisk (grafika)

Příprava setkání:

Sedneme si do komunitního kruhu a povíme si něco o květinách, které rostou na louce. Připravím si pro děti obrázky lučních květin. Ukážu jim obrázek a děti mi řeknou, jakou květinu na obrázku vidí. Zeptám se, jestli ví, jak se rostlina jmenuje, jestli už ji někdy viděly, jakou má barvu. Pokud děti květiny neznají, povíme si jejich názvy a na co jsou květiny vhodné (příprava čaje, výroba masti, obklady, aj.). Povíme si jakou mají rostliny v přírodě úlohu a pro koho jsou dobré (včelkám, čmelákům, motýlům slouží jako potrava).

Na další aktivitu použiji obrázky květin, půjčené z mateřské školy. Rozložím obrázky na koberec v herně a děti budou hledat obrázek zvonku, pampelišky a jiné. Po splnění úkolu si sedneme do komunitního kruhu. Povím dětem, že si na květiny zahrajeme

a uvineme si z nich věneček. Vysvětlím dětem pravidla hry Uvíváme věneček. Budu zpívat píseň Uvíváme věneček a chodit po třídě. Děti si dřepnou a vymyslí si název květiny, kterou budou představovat. Přijdu k jednomu dítěti, to mi řekne název květiny, pak se chytíme za ruce, zpíváme společně a jdeme k dalšímu dítěti. Hra se hraje tak dlouho až se všechny děti drží za ruce, čímž vytvoří věneček z kytiček.

Po skončení hry si opět sedneme do komunitního kruhu a povíme si jakou techniku (tisk – grafika) budeme s dětmi zkoušet. Řekneme si, jaké pomůcky použijeme a jak budeme používat tiskátka.

Tisknutí bramborovými tiskátky

Technika: tisk (grafika)

Organizace: individuální

Pomůcky: tiskátka z brambor (kytičky – pampeliška, zvonek, chrpa, čtyřlístek, kopretina), temperové barvy, kelímek, štětec, papír, PET láhve, plátek citrónu

Motivace: Vytvoříme si louku plnou kytiček, o kterých jsme si povídali v komunitním kruhu.

Postup: Doma si připravím tiskátka z brambor, do kterých vykrajovátkem na cukroví vykrojím motivy květin (pampeliška, zvonek, chrpa, čtyřlístek, kopretina). Rozdám dětem papíry a barvu jim naliji do kelímků. Děti budou hádat, jaké květiny jsou na tiskátkách z brambor vykrojené. Pak natrou štětcem barvu na tiskátka a budou tisknout motivy květin. Můžou si vyzkoušet i tisknutí plátkem citrónu a PET lahví. Obrázek si dokreslí podle sebe (dokreslí květinám stonek, lístky nebo přikreslí další květiny).

Reflexe s dětmi: Některé děti tisknutí tiskátky nadchlo, používaly různé druhy tiskátek, používaly hodně veselé barvy, vyzkoušely si i otisk PET láhve a plátku citrónu. Jejich výkresy byly barevné, veselé. Některé děti tisknutí příliš nebavilo, chtěly mít práci rychle hotovou. Děti používaly spíše tmavší barvy, šedá, zelená, modrá. Výkresy působily smutným dojmem. Dětem vadilo, že mají ušpiněné ruce. Jedno dítě se nechtělo příliš umazat, tak vyzkoušelo každé razítko jenom jedenkrát. Otisky květin seřadilo pod sebe a zbytek výkresu zůstal prázdný. Dítě je hodně výtvarně nadané, přesto otisky nejsou jeho oblíbená činnost.

Sebereflexe: Práce s dětmi mě bavila, mrzelo mě, že některé děti technika tisku nezaujala. Celkově si myslím, že jsem aktivitu měla připravenou dobře, ale bylo by potřeba více zapracovat na motivaci dětí. Myslím si, že jsem jim postup vysvětlila moc rychle, a proto některé děti nestihly pochopit co mají dělat a ptaly se pak v průběhu aktivity.

Obrázek 2: fotoarchiv autorky – tisknutí bramborovými tiskátky

Návrh dalších činností rozvíjejících tuto techniku:

Tisk z papírové šablony

Technika: otisk (grafika)

Organizace: individuální

Pomůcky: šablona z tužšího papíru, temperové barvy, houbička nastříhaná na malé kousky, fix, výkresy

Motivace: Otiskneme si svoji šablonu.

Postup: Vyrobím šablony kytiček z tužšího papíru. Děti šablonu přiloží na výkres, houbičku namočí do temperové barvy a „tupkáním“ vyplní šablonu kytičky. Šablonu odstraníme a hotový obrázek si děti dokreslí podle své fantazie.

Otisky prstů

Technika: otisk (grafika)

Organizace: individuální

Pomůcky: temperové barvy, štětec, fixy, výkresy

Motivace: Vytvoříme si z otisků prstů kytičku.

Postup: Vybranou barvou nabarvím štětcem dětem prst, který přitisknou na papír. Otiskováním prstů tvoří kytičky (otisky jsou jako okvětní plátky). Otisky necháme zaschnout a pak můžeme fixem dokreslit detaily. (Kohlová 1996)

6.4 Domácí zvířata

Technika: rozfoukaná skvrna (malba)

Příprava setkání:

V pohybových aktivitách si zahrajeme na zvířata. Mám nachystané obrázky domácích zvířat, děti budou volně pobíhat po herně, jakmile zvednu obrázek zvířete nahoru, děti se pohybují a vydávají zvuky jako určité zvířátko podle obrázku, který jsem ukázala. Potom si zahrajeme hru Kočka a myš. Děti stojí v kruhu, vyberu jedno dítě – kočka a jedno dítě – myš. Myška stojí uprostřed kruhu, kočka stojí mimo kruh. Pokud kočka myš chytne, vymění se role, myš se stává kočkou a myškou se stane zase jiné dítě. Pokud ji nechytne zůstávají role stejné.

Sedneme si společně do komunitního kruhu a budeme si povídat o domácích zvířatech. Pustím dětem z přehrávače různé zvuky domácích i exotických zvířat a děti se snaží uhodnout, které zvuky patří domácím zvířatům a jak se daná zvířata jmenují. Po hudební ukázce rozložím dětem obrázky domácích zvířat doprostřed kruhu, děti jeden po druhém budou zvedat obrázek a poví, co na obrázku vidí. Zeptám se dětí, co zvíře jí, kde

ho můžeme vidět, jak se jmenuje maminka a tatínek daného zvířete (např.: kráva – býk – tele, ovce – beran - jehně). Děti mi poví, jaké zvíře mají doma.

Pak si zazpíváme s dětmi písničku Krávy, krávy jak si vlastně povídáte od Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře. Vymyslím zvíře a budeme zpívat tou řečí jakou mluví (kráva, koza, ovce, pes, kočka, slepice apod.).

Po písničce dětem povím, jakou techniku si vyzkoušíme (malba) a jaké pomůcky budeme potřebovat.

Rozfoukávání barvy

Technika: rozfoukávání barvy (malba)

Organizace: individuální

Pomůcky: výkresy, temperové barvy, slámky, fixy, štětce, kelímky na barvu, na vodu

Motivace: Vytvoříme si pomocí foukání do slámek zvířátka.

Postup: Rozdám dětem papíry, vysvětlím jim a ukážu co budou dělat. Děti nanesou na papír skvrnu silně zředěné temperové barvy, pomocí slámky děti rozfoukávají barvu na papíře do všech stran. Barevné shluky, které po rozfoukávání vzniknou, děti dokreslí podle své fantazie do tvaru zvířat.

Reflexe dětí: Aktivita děti bavila, některé děti neuměly příliš foukat, plivaly si do slámky. Paní učitelka se obávala, že budou děti barvu vdechovat, ale děti to zvládly a barvu nevdechovaly. Děti používaly veselé barvy. Pomáhala jsem dětem vytvářet skvrny z barev, některým totiž nešla vytvořit barevná skvrna, kterou měly rozfoukávat. Buď daly moc vody, málo barvy nebo daly naopak málo vody, skvrna jim nešla rozfouknout. Tato aktivita bavila všechny děti, ale nechtělo se jim na zaschlé obrázky dokreslovat zvířátka. Přesto ale většina dětí danou aktivitu dokončila, některé děti obrázek odbyly, ale některým dětem se obrázek moc povedl.

Sebereflexe: Aktivita se mi povedla, ale byla příliš dlouhá. Děti vytváření bavilo, ale nechtělo se jim dokreslovat zvířata. Malým dětem jsem musela pomáhat držet slámku při foukání. Po rozfoukání barvy pomocí slámky, jsme nechali obrázky zaschnout. Dětem se již nechtělo obrázky dokončovat a dokreslovat. Byly unavené, chtěly si hrát a nechtělo se jim pokračovat v práci. Šli jsme s dětmi na zahradu, kde si hrály a vyběhaly se. Potom získaly motivaci a energii a chtěly obrázky dokončit. Některým dětem se do dokončení

obrázku nechtělo, ale když viděly kamarády, jak kreslí, tak si obrázek taky chtěly dokončit.

Obrázek 3 – fotoarchiv autorky – rozfoukávání skvrny

Návrh dalších činností rozvíjejících tuto techniku:

Foukání podle šablony

Technika: foukání barvy

Pomůcky: výkresy, šablony zvířátek, barevné foukací fixy, žlutá páska

Organizace: individuální

Motivace: Zkusíme si vytvořit domácí zvířátko pomocí foukacích fixů.

Postup: Vytvořím si šablonu domácích zvířat (kráva, ovce, prase, aj.). Rozdám dětem výkresy, děti si vyberou šablonu, podle které si chtějí vytvořit obrázek pomocí foukacích fixů. Šablonu přiloží na papír, přilepíme ji žlutou páskou, aby se nepohnula a děti budou foukat do foukacích fixů různých barev, čímž si vytvoří barevný obrázek zvířete.

6.5 Zvířátka v lese

Technika: modelování

Příprava setkání:

V pohybových aktivitách jsme si s dětmi zahráli hru Na medvěda. Děti stojí v kruhu, vyberu jedno dítě, které představuje medvěda. Děti chodí v kruhu a zpívají. Dítě, které představuje medvěda, chodí uvnitř kruhu, chová se jako medvěd a ukazuje dětem nějaký pohyb, který si vymyslí. Děti opakují to, co dělá medvěd. Vyměníme role, vyberu jiného medvěda a hra se opakuje. Po zahrání hry následuje svačinka.

Po svačince se s dětmi vydáme na procházku do nedalekého lesa. Cestou si s dětmi budeme povídat, jaká zvířata můžeme v lese vidět (medvěd, srnka, ježek, zajíc, kuna apod.), jestli už je někdy viděly a čím se zvířátka živí. Zkusíme najít v lese stopy zvířat, povím dětem, že zůstaneme chvíli potichu a budeme poslouchat zvuky lesa. Možná uslyšíme i zvuk nějakého zvířete. Vrátime se zpět do mateřské školy a sedneme si do komunitního kruhu. Shrňme si, co jsme na procházce viděli nebo slyšeli, znovu si připomeneme, jaká zvířátka v lese žijí a povím dětem, že teď si nějaké lesní zvíře zkusíme vymodelovat.

Modelování zvířátek

Technika: modelování

Pomůcky: slané těsto, voda, podložky na modelování

Organizace: individuální

Motivace: Vytvoříme si zvířátko ze slané těsta.

Postup: Doma si připravím slané těsto (hl. mouka, sůl, voda). Nachystám si pomůcky a vysvětlím dětem co budeme dělat. Povím dětem, že si z těsta vytvoříme libovolné zvíře. Každý si vytvoří zvíře podle své fantazie. Ukážu dětem, jak používat slané těsto na modelování. Rozdělím těsto, aby se dostalo na všechny děti. Až děti zvíře vymodelují, mohou používat na dozdobení např. těstoviny, korálky aj. Na přilepení jednotlivých částí těsta budou děti používat vodu, jinak by se po zaschnutí mohly ulomit.

Reflexe dětí: Děti modelování moc bavilo a zvířata se jim povedla. Ne všechna zvířátka byla lesní, ale jejich radost z tvoření byla tak velká, že to nevadilo. Modelovaly např. krokodýla, krysu, ježka, medvěda aj. Některé děti netvořily jenom zvířátka, ale i jiné věci. Přesto, že děti aktivita moc bavila, některé děti měly s modelováním trochu problém, těsto se jim lepilo, ale i tak výrobek dokončily. Děti si vyrobená zvířátka chtěly odnést domů, ale musely počkat, až výrobky uschnou.

Sebereflexe: Aktivita se mi povedla, s prací dětí jsem byla moc spokojená. Mohla jsem však ještě před touto aktivitou zařadit nějakou motivační básničku nebo písničku. Líbilo se mi, s jakou chutí se děti pustily do modelování. Použila jsem vhodnou aktivitu pro děti předškolního věku, protože si díky ní procvičovaly jemnou motoriku a rozvíjely svoji fantazii.

Obrázek 4: fotoarchiv autorky – modelování zvířat

Návrh dalších činností rozvíjejících tuto techniku:

Modelování z kvasnicového těsta

Technika: modelování

Pomůcky: balíček kvasnic, velká mísa a vařečka, 1 a půl hrníčku teplé vody, tukem vymazaný plech, 1 lžička soli, peroutka, 1 lžíce cukru, 4 hrníčky mouky, hrníčky a lžíce na odměřování, trouba, podložky na modelování

Organizace: individuální

Motivace: Připravíme si těsto, vymodelujeme si z něho zvířátko podle své fantazie, až se hotové výrobky upečou, děti si je mohou vzít domů.

Postup: S dětmi si připravím těsto. Jeden a půl hrnku teplé vody nalijeme do mísy, rozdrobíme droždí, přidáme jej do mísy a rozmícháme. Přisypeme sůl, cukr, mouku a mícháme, dokud se nevytvoří těsto. Hněteme až je těsto hladké a pružné. Děti mohou modelovat z těsta zvířátka, kytičky a další tvary. Hotové modely položíme na tukem vymazaný plech, přikryjeme je a necháme kynout. Pečeme 12 až 15 minut na 180 stupňů, až se modely zbarví do zlatohněda. Až výrobky vychladnou, můžeme je sníst. (Kohlová, 1996)

Modelování z arašídového másla

Technika: modelování

Pomůcky: hrníčky a lžice na odměřování, 1 díl arašídového másla, 1 díl odtučněného sušeného mléka, 1 lžice medu na jeden hrníček, mísa, špachtle, podložky na modelování

Organizace: individuální

Motivace: Vymodelujeme si výrobky, které si pak můžeme sníst.

Postup: V míse smícháme rukama arašídové máslo a odtučněné mléko, můžeme přidat med. Hněteme a mícháme až bude mít hmota těstovitou hustotu. Děti mohou modelovat zvířátka, písmenka a další podle své fantazie. Nakonec děti mohou výrobky sníst.

(Kohlová, 1996)

ZÁVĚR

Výtvarná tvorba je pro děti důležitá, protože rozvíjí u dětí představivost, tvořivost, samostatnost, trpělivost, při vytváření se děti učí navzájem si pomáhat, mohou si třeba půjčovat věci (pastelky, fixy aj.) Pomocí výtvarné tvorby se děti učí, vyjadřovat pocity emoce. Děti se učí, jak používat určité materiály při tvoření, jak s nimi pracovat. Tvorba pomáhá dětem rozvíjet výtvarné a logické myšlení. Tvořivá činnost přispívá k rozvoji jemné i hrubé motoriky. Při práci s dětmi je důležité vytvořit pohodovou atmosféru, ve které se bude dětem dobře pracovat. Po skončení práce je dobré si s dětmi o jejich výtvorech popovídat, zjistit co jim chtěly děti vyjádřit. Je důležité je za jejich práci pochválit a projevit zájem o jejich tvoření.

V bakalářském projektu jsem se věnovala výtvarným technikám (kresba, malba, grafika, modelování), pomůckám, materiálům a postupům, které při tvorbě potřebujeme. V projektu jsem popsala jednotlivá setkání s dětmi, na začátku před každým tvořením jsem rozepsala, co budou děti dělat v komunitním kruhu, jakým výtvarným aktivitám se budou věnovat, jak danou techniku budeme provádět. V první kapitole jsem se věnovala výtvarné výchově, výtvarným činnostem, rozdílu mezi výtvarnou výchovou a výtvarnými činnostmi, prostředkům realizace výtvarné výchovy. Druhá kapitola je zaměřena na předškolní věk a charakteristiku výtvarného projevu. Ve třetí kapitole se zabývám projektovou metodou. Čtvrtá kapitola je zaměřená na výtvarné techniky, pomůcky, materiály a postupy, které při využívání těchto metod potřebujeme. Pátá kapitola se zabývá výtvarným projektem. Šestá kapitola popisuje jednotlivá setkání s dětmi.

REFERENČNÍ SEZNAM

BROŽOVÁ, Vlasta a PEŘINOVÁ, Marta. *Kreslíme, malujeme, modelujeme,...* Praha: Fortuna, 1994. ISBN 80 – 7168 – 018 – 4.

CIKÁNOVÁ, Karla. *Kreslete si s námi*. Praha: Aventinum, 1992. ISBN 80 - 85277 – 79 – 4.

EXLER, Petr. *Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefietickými postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978 – 80 – 244 – 4620 – 2.

HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-87553-30-5.

JAKOUBKOVÁ, Věra, PACKOVÁ, Juliána a PEJŠOVÁ, Jiřina. *Výtvarná výchova v mateřské škole*. Dílčí metodická příručka k programu výchovné práce pro mateřské školy. Praha: Naše vojsko, n.p., 1988.

JANOŠEK, Dušan a kolektiv. *VÝTVARNÁ VÝCHOVA I. - Otázky teorie a praxe*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1984.

KOHLVÁ, Mary Ann. *200 výtvarných činností*. Praha: Portál, 1996.

ISBN 80 – 85282- 90 – 9.

KREJČÍŘOVÁ, Dana a LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. ISBN 80 – 247- 1284 – 9.

NEDVĚDOVÁ, Zdeňka a ZATLOUKALOVÁ, Iva. *Výtvarná tvorba*. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 80 – 85 – 839 – 46 – 6.

ROESELVÁ, Věra. *Techniky ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1996.

ISBN 80 – 902267 – 1 – X.

STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarný projev dítěte předškolního věku v jednadvacátém století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. ISBN 978 – 80 – 244 – 3818 – 4.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80 – 244 – 1469 – 4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978 - 80 - 246 – 2153 – 1.

VALACHOVÁ, Daniela. *Výtvarná tvorba dětí v materské škole*. Stařeč: INFRA, s. r. o., 2014. ISBN 978 – 80 – 86666 – 50 – 1.

SEZNAM OBRAZOVÉ DOKUMENTACE

Obrázek 1: fotoarchiv autorky – obrys postavy

Obrázek 2: fotoarchiv autorky – tisknutí bramborovými tiskátky

Obrázek 3: fotoarchiv autorky – rozfoukávání skvrny

Obrázek 4: fotoarchiv autorky – modelování zvířat

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Hana Tomiczková
Katedra:	Katedra výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Monika Dokoupilová
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Výtvarný projekt v MŠ
Název v angličtině:	Art project in kindergarten
Anotace práce:	Bakalářský projekt je zaměřen na výtvarnou tvorbu, výtvarné techniky a jejich využití v praxi. V praktické části bakalářského projektu popisují setkání s dětmi. V jednotlivých setkáních seznamují děti s různými tématy a výtvarnými technikami.
Klíčová slova:	výtvarná tvorba, kresba, malba, grafika, modelování, předškolní věk, mateřská škola
Anotace v angličtině:	The bachelor project is focused on art, art techniques and their application in practice. In the practical part of the bachelor project I describe meetings with children. Throughout the individual meetings, I introduce children to various topics and art techniques.
Klíčová slova v angličtině:	art education, drawing, painting, graphics, molding, preschool age, kindergarten
Přílohy vázané v práci:	CD ROM
Rozsah práce:	47 s.
Jazyk práce:	Český jazyk

